

ius discere, sed nec ipse sapiens sine prævaricatione possit cantare, cantandove ut vultis quemquam docere, et dum multis alio quam debetis tramite prodesset eligitis, nullum in hac duntaxat parte dimittitis, cui si vos secutus fuerit non noceatis. Nam de eo quod supra docuistis, non æque iudicandus vel habendus sit ille qui tale aliquid devote fructum querendo ageret, illo qui hoc contumaci jussione præsumeret. Hæc defensio, vel, si dici liceat, tergiversatio, non huc respicit, non istud intendit: quia non idem patres discernendo vel decreverunt, nec sanxerunt, ut ipsum benevolus præsumeret, non malevolus, sed tantummodo nullus. — MISSI. Nunquid non a te id ipsum symbolum est data in ecclesia cantandi licentia? Nunquid a nobis huc usus ille cantandi processit? Hinc etenim illuc mos idem cantandi, non a nobis huc advenit: et quomodo illum usque hodie cantamus? — PAPA. Ego licentiam dedi cantandi; non autem cantando quidpiam addendi, minuendi, seu mutandi: et ut expressius aliquid, quia vos cogitis, loquar, quandiu vobis in hoc satis fuit, quomodo in huiusmodi cantando vel celebrando sacrosancis mysteriis sancta Romana tenet Ecclesia, nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut aliis laborandi occasionem necesse fuit ingerere. Quod vero asseritis ideo vos ita cantare, quoniam alios in istis partibus vobis priores audistis cantasse, quid ad nos? Nos enim id ipsum non cantamus, sed legimus, et legendo docere, nec tamen legendo aut docendo addere quidpiam eidem symbolo inserendo præsumimus. Quæ vero prædictis symbolis fidei tantum non congruentia deesse cognoscimus, non, ut sæpe dictum est, inserere præsumimus, sed locis temporibusve opportunis quibus competit ministrare curamus. —

A MISSI. Ergo, ut video, illud a vestra paternitate decernitur, ut primo illud, de quo quæstio agitur, de sæpe fato symbolo tollatur, et tunc demum a quolibet licite ac libere, sive cantando, sive tradendo, discatur et doceatur. — PAPA. Ita procul dubio a nostra parte decernitur: ita quoque ut a vestra assentiat, a nobis omnimodis suadet. — MISSI. Quanquam ergo, ut supra ipse dixisti, pro ambarum partium quæritur salute quod quæritur, sublatis his quæ vultis, bonum est ut idem symbolum cantetur. — PAPA. Bonum sane. Quod tamen non imperando, sed ut prius permittendo dicimus: quia illud sicuti tunc ita èt nunc, si sincere agatur, utile indigentibus esse posse non ignoramus. — MISSI. Quia vero, ut dicitis, et verum dicitis, bonum est cantare id ipsum symbolum, nunquid enim si sermo plenus recta fide e medio tollatur, idem sermo ab omnibus ac si contra fidem sit condemnabitur? Quale ergo dabis consilium, ne id ipsum ad aliquod transeat exitium? — PAPA. Si priusquam ita cantaretur interrogatus essem, ne insereretur utique responsio. At nunc, quod tamen non afirmando, sed vobiscum pariter tractando dico, quantum menti occurrit, ita mihi videtur posse utrumque fieri: ut paulatim in palatio, quia in nostra sancta ecclesia non cantatur, cantandi consuetudo ejusdem symboli intermittatur: sicque fiat, ut quod id ipsum ut cantaretur non quilibet imperantis auctoritas, sed potius audiendi id fecerat novitas; si dimittatur a vobis, dimittetur ab omnibus: et ita fortasse quantum esse potest, non incongrue utrumque fieri possit: ut quod jam nunc a quibusque prius nescientibus recte creditur credatur, et tamen illicita cantandi consuetudo sine cuiusque fidei læsione tollatur.

APPENDIX AD SMARAGDI OPERA.

CHARTÆ LUDOVICI PII ET LOTHARII FILII EJUS, PRO MONASTERIO SANCTI MICHAELIS.

(Apud Baluz., lib. iv Miscell.)

I

Charta Ludovici Pii pro monasterio Sancti Michaelis in pago Virdunensi.

In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, Ludovicus divina ordinante providentia imperator Augustus.

Noverit utilitas fidelium nostrorum, comitum videlicet et vassorum nostrorum, vel quisquis beneficia ex ratione monasterii sancti Michaelis habere videtur, ubi venerabilis vir Smaragdus præest abbas, quia sicut dominus et genitor noster præcepit, ita et nos præcipimus ut eidem monasterio annis singulis de eisdem beneficiis nonas et decimas de omnibus pleniter dare non neglegatis. Proinde præcipimus per has litteras omnibus quicumque ex largitione nostra vel comitum aut vassorum nostrorum de rebus præfati monasterii beneficia habetis [ut],

* Hæc præter solitum.

nonas et decimas annis singulis, ut prædictum est, præfato venerabili Smaragdo suisque successoribus, vel missis ejusdem monasterii absque ulla contrarietate et neglegentia dare non neglegatis; et ad domos ipsius Ecclesie restaurandas unusquisque pro viribus suis adjutorium ferre non differat. Et nullus, qui beneficium de rebus præfati monasterii habet, contra hoc jussionis nostræ præceptum facere præsumat: sed in omnibus ita illud observet, sicut a nobis jussum est, vel quemadmodum Dei et nostram gratiam vel ipsum beneficium habere vult. Et ut certius credatis, de annulo nostro subter jussimus sigillari.

Data III Idus Julii, anno III regnante domino Ludovico serenissimo Augusto, indictione IX. Actum Theodoni villa palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

II.

Charta Ludovici Pii, et Lotharii filii ejus, de libertate electionis abbatis.

In nomine Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, Ludovicus et Lotharius divina ordinatione ac providentia imperatores Augusti.

Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei ejusque in eisdem locis sibi famulantibus beneficia opportuna largimur, præmium nobis apud Dominum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco notum esse volumus omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, præsentibus scilicet et futuris, seu etiam successoribus, quia concessimus non solum veteri monasterio quod dicitur Castello, sed potius novo, quod, Domino opitulante, nostro tempore a fundamentis ædificatum est, nuncupante Marsupium, quod est situm in pago Virdunensi super fluvium Mosæ vel rivulum Marsupium, constructum in honore sancti Michaelis archangeli, ubi præsentem tempore, auctore Deo, abbas Smaragdus præest, et monachis ibidem per tempora degentibus, ut quandoquidem divina vocatione supradictus abbas vel successores ejus de hac luce migraverint, quandiu ipsi monachi inter se invenire potuerint, qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, per hanc nostram auctoritatem et consensum licentiam habeant eligendi abbates : quatenus ipsos servos Dei qui ibidem famulantur, pro nobis et conjugæ proleque nostra ac stabilitate totius imperii nostri a Deo nobis concessi atque conservandi, jugiter Domini misericordiam exorare delectet. Et ut hæc auctoritas confirmationis nostræ per futura tempora inviolabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem, manibus propriis nostris subterfirmavimus et annuli nostri impressione signari jussimus.

III.

Charta Ludovici Pii de quadam commutatione a Smaragdo abbate facta.

In nomine Domini Dei et Salvatoris Jesu Christi, Ludovicus divina ordinatione et providentia imperator Augustus.

Si nos ea quæ fideles imperii nostri pro eorum opportunitatibus inter se commutaverunt, nostris confirmamus edictis, imperialem exercemus consuetudinem, et hoc ipsum postmodum jure firmissimo mansurum esse volumus. Idcirco noverit omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet et futurorum, industria, quod vir venerabilis Hildoinus abbas innotuit serenitati nostræ, eo quod Smaragdus religiosus abba ex monasterio sancti Michaelis, quod est constructum in pago Virdunensi super fluvium Marsupii, ubi ipse ingreditur in fluvium Mosam; nec non et quidam homines his nominibus, Adalhardus, Rodaldus, et Aldarnus, de quibusdam rebus pro communi utilitate et compendio superrime inter se commutationem fecissent. Dedit igitur prædictus Smaragdus abbas ex ratione monasterii sui prædictis hominibus ad eorum proprium ad habendum in pago

A Barrense, in fine vel villa quæ vocatur Lauziaeus, mansum unum cum terminis et laterationibus suis : et e contra in compensatione hujus rei dederunt memorati homines abbati ad partem jam dicti monasterii sui ex eorum proprio in pago Virdunensi, in fine vel villa quæ vocatur Godinovilla, pratum unum. Unde et duas commutationes pari tenore conscriptas manibusque honorum hominum roboratas, se præ manibus habere professus est : sed pro integra firmitate petiit celsitudini nostræ, ut ipsas commutationes denuo per nostrum mansuetudinis præceptum plenius confirmare deberemus. Cujus petitioni denegare noluimus : sed sicut unicuique fidelium nostrorum juste petentium, ita nos illis confirmasse atque in omnibus concessisse cognoscite. Præcipientes ergo jubemus ut quidquid pars juste et rationabiliter alteri contulit parti, deinceps per hanc nostram auctoritatem jure firmissimo teneat atque possideat; vel quidquid exinde facere voluerit, libero in omnibus perfruatur arbitrio.

IV.

Charta Ludovici Pii de libertate et immunitate prædicti monasterii S. Michaelis.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, Ludovicus divina ordinante providentia imperator Augustus.

Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei ejusque in eisdem locis sibi famulantibus beneficia opportuna largimur, præmium nobis apud Dominum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco noverit omnium fidelium nostrorum, tam præsentium quam futurorum, solertia, quia vir venerabilis Smaragdus abbas ex monasterio Castellionis, quod Marsupium nuncupatur, quod est constructum in honore sancti archangeli Michaelis et sanctæ Mariæ semper virginis, vel sancti Petri apostolorum principis, detulit nobis immunitatem domini et genitoris nostri Caroli bonæ memoriæ piissimi Augusti, in qua invenimus insertum, quod ipse et antecessores ejus, reges priores videlicet Francorum, præfatum monasterium propter divinum amorem et reverentiam ipsius loci sancti, semper sub plenissima defensione et immunitatis tuitione habuissent. Ob firmitatem tamen postulavit nobis prædictus abbas Smaragdus, ut in amorem Dei et reverentiam prædictorum sanctorum paternæ auctoritati firmitatis gratiam nostram superadderemus et auctoritatem. Cujus petitioni nos libenter acquievimus, et ita in omnibus concessimus, atque per hoc præceptum nostræ auctoritatis confirmavimus. Præcipientes ergo jubemus ut nullus iudex, vel quilibet ex judiciaria potestate, in ecclesias, aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones prædicti monasterii, quas moderno tempore juste et legaliter possidet, vel quæ deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius monasterii tam ingenuos quam et servos super terram ipsius monasterii commanentes, injuste

distringendos, vel ullas redhibitiones aut illicitas occasionēs requirendas, nostris et futuris temporibus ingreſſi audeat, velle quæ supra memorata sunt, penitus exigere præſumat, sed liceat memorato abbati suisque ſucceſſoribus res prædicti monaſterii ſub immunitatis noſtræ deſenſione quieto ordine poſſidere; et quicquid exinde fiſcus ſperare poterat, totum nos pro æternâ remuneratione præfato monaſterio concedimus, ut in alimoniam pauperum et ſtipendia monachorum ibidem Deo famulantium proficiat perpetuis temporibus in augmentum, quatenus ſervos Dei qui ibidem famulantur Deo, pro nobis et conjuge proleque noſtra atque ſtabilitate totius imperii noſtri a Deo nobis conceſſi atque conſervandi, jugiter Dominum exorare delectet. Et ut hæc immunitatis noſtræ auctoritas firmior habeatur et diligentius conſervetur, manu noſtra propria ſubter firmavimus et annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus.

Datum iv Nonas Junii, Chriſto propitio, anno iii imperii domini Ludovici ſereniſſimi imperatoris, indiſtione nona. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine.

v.

Charta Ludovici Pii de libertate carrorum et ſagmariorum.

In nomine Domini Dei et Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Ludovicus divina ordinante providentia imperator Auguſtus.

Omnibus epiſcopis, abbatibus, comitibus, vicariis, et centenariis, teloneariis, actionariis notum ſit, quia conceſſimus monachis in monaſterio quod eſt

ſitum in loco qui dicitur Caſtellionis, quod nuncupatur Mansurpium, quod eſt constructum in honore ſancti Michaelis archangeli et ſanctæ Mariæ ſemper virginis, vel ſancti Petri principis apoſtolorum, degentibus, ubi etiam vir venerabilis Smaragdus abbas præeſt, ut de carris et ſagmariis neceſſaria ipſius monaſterii vel congregationis ibidem Deo famulantibus deferentibus, nullus teloneum aut alias quaſlibet exactiones requirere aut exactare præſumeret. Item neque de patellis quæ ſunt in Marſallo et in ſubteriori Vico, aliquod tributum de hoc quod ad opus neceſſitatemque deferunt, exigere præſumerent, ſed in noſtra eleemoſyna conceſſum atque indulgum habeant. Unde jubemus atque præcipimus, ut nullus quiſlibet de carris aut ſagmariis prædictorum monachorum neceſſaria deferentibus, undecunque fiſcus teloneum exigere poterat, ullum teloneum, aut tranaticum, aut portaticum, aut pulveraticum, aut ullum occurſum, vel ullum cenſum aut ullam redhibitionem accipere audeat, ſed licitum ſit eis abſque alicujus illicita contrarietate, per hanc noſtram auctoritatem, homines eorum cum carris et ſagmariis illorum cum his quæ deferunt, libere atque ſecure ubicunque properant, ire et redire: et ſi aliquas moras in quolibet loco fecerint, aut aliquid mercati fuerint aut vendiderint, nihil ab eis prorsus (ut dictum eſt) exigatur.

Data iv Nonas Septembris, anno tertio imperii Ludovici piſſimi Auguſti, indiſtione x. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

EPISTOLA CAROLI MAGNI AD LEONEM PAPAM

De proceſſione Spiritus ſancti, quam edidit Smaragdus abbas.

(Vide hujusce Patrologiæ tomum XCVIII, col. 923, inter epiſtolas Caroli Magni.)

ANNO DOMINI DCCXVIII.

MAGNUS SENONENSIS ARCHIEPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA IN MAGNUM.

(Ex Gallia Chriſtiana.)

Magnus Senonensis archiepiſcopus a Leone III D consecratus fuit anno 801, dum Romæ in comitatu Caroli magni degeret. Senonas reversus, in monaſterium S. Petri divertit, unde in crastino usque ad templum majus B. Stephani cum hymnis et canticis a populo et clero deportatus fuit, qui mos in hodiernum usque diem Senonis observatur. A Carolo imperatore cum Godefrido comite missus dominicus est ad Aurelianos, Trecaſ, Lingonas, Veſontionem et Auguſtodunum an. 802. Exſtant litteræ formate

Ehroini Bituricensis archiepiſcopi ad Magnonem Senonensem archiepiſcopum pro Dadoberto presbytero date an. 810. Caroli Magni litteris pulſatus Theodulfum Aurelianensem antistitem impulit ad scribendum librum de ordine baptiſmi, quem Theodulfus Magno dicavit, et Magnus Carolo an. 812. Huic etiam dicavit quas in juris ſcientia peritiſſimus notas collegerat: vicissiſſime Carolus imperator Magni in gratiam baſilicæ S. Stephani villas, prædia, ornamenta varia pretioſiſſiſſimaſque ſanctorum reliquias